

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl samosoudkyní JUDr. Danou Černou ve věci

žalobce: X
trvale bytem X

proti
žalovanému: Ministerstvo práce a sociálních věcí
sídlem Na Poříčním právu 1, 128 01 Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 6. 2024, č. j. MPSV-2024/131500-911

takto:

- I. Žaloba se zamítá.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I.
Základ sporu

1. Žalobce se žalobou podanou u Městského soudu v Praze domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 4. 6. 2024, č. j. MPSV-2024/131500-911 (dále též „napadené rozhodnutí“), kterým bylo zamítnuto odvolání žalobce a potvrzeno rozhodnutí Úřadu práce České republiky – krajské pobočky pro hlavní město Prahu (dále též „Úřad práce“ nebo „ÚP“) ze dne 7. 3. 2024, č. j. 25530/2024/AAH, (dále též „prvostupňové rozhodnutí“), jímž byla

Shodu s prvopisem potvrzuje X.

žalobci podle § 44 odst. 3, odst. 7 písm. b) zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“) od 1. 11. 2022 snížena dávka pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí z částky 4 620 Kč na částku 2 980 Kč.

II.

Shrnutí žalobní argumentace

2. Žalobce v podané žalobě v rámci rekapitulace průběhu správního řízení uvedl, že až do června roku 2023 neobdržel a nepobíral žádný příspěvek na živobytí na základě své žádosti ze dne 9. 5. 2022, protože mu nebyl přiznán. Zamítavé rozhodnutí Úřadu práce ze dne 11. 8. 2022 bylo zrušeno rozhodnutím žalovaného ze dne 19. 12. 2022, č. j. MPSV-2022/221830-911. V důsledku toho žalobce objektivně nemohl před listopadem roku 2022 aktivně činit nějaké procesní či hmotněprávní úkony nad rámec plnění pokynů Úřadu práce, aby si zachoval příspěvek na živobytí i po 6 měsících jeho pobírání. Bylo by to nesmyslné, když žádný příspěvek prokazatelně nepobíral. Žalobce se řídil zásadou presumpce správnosti správních aktů. Příspěvek na živobytí byl žalobci přiznán až rozhodnutím ÚP ze dne 4. 5. 2023, přičemž následným rozhodnutím ÚP ze dne 14. 6. 2023 byl žalobci ode dne 1. 8. 2022 odejmut. Fakticky byl tedy žalobci příspěvek na živobytí přiznán a vyplacen pouze za měsíce květen až červenec 2022, a to poštovní poukázkou ze dne 26. 6. 2023. Rozhodnutí ÚP ze dne 14. 6. 2023 bylo k žalobcovu odvolání zrušeno rozhodnutím žalovaného ze dne 7. 10. 2023, č. j. MPSV-2023/213109-911. Následovalo další rozhodnutí ÚP ze dne 1. 12. 2023 o opětovném odnětí příspěvku na živobytí od 1. 8. 2022, které bylo k žalobcovu odvolání zrušeno autoremedurou rozhodnutím ÚP ze dne 6. 2. 2024. Poté byly žalobci v plném rozsahu vyplaceny ještě dva příspěvky na živobytí za měsíce září a říjen 2022 poštovní poukázkou ze dne 20. 2. 2024, přičemž příspěvek na živobytí za srpen 2022 žalobce dosud neobdržel.
3. Žalobce namítl, že žalovaný na jeho případ aplikoval „obsoletní“ znění zákona o pomoci v hmotné nouzi, a to konkrétně § 24 odst. 1 písm. f), který od 28. 12. 2023 zahrnuje do okruhu osob, na něž se toto ustanovení nevztahuje, také osoby, kterým výkon veřejné služby, výdělečná činnost nebo účast na projektech organizovaných prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce nebyly nabídnuty (bod 6). Pokud by žalovaný postupoval podle účinného znění zákona o pomoci v hmotné nouzi, bylo by vyloučeno, aby se žalobci příspěvek na živobytí od listopadu 2022 snižoval na částku existenčního minima. Žalovaný hrubě pochybil, když do napadeného rozhodnutí nepromítl čl. VI zákona č. 407/2023 Sb., kterým byla novela § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi přijata. Řízení o snížení příspěvku na živobytí podléhá nepochybně procesnímu režimu po novele zákonem č. 407/2023 Sb. Pro aplikaci § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi není rozhodná doba, za kterou se dávka pobírá, ale kdy se o ní koná řízení.

III.

Vyjádření žalovaného k žalobě, replika žalobce

4. Žalovaný ve vyjádření uvedl, že dávka pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí byla žalobci snížena podle § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi ve znění účinném do 31. 12. 2023, přičemž žalobce byl o důvodech snížení příspěvku na živobytí poučen, což stvrdil vlastnoručním podpisem dne 1. 8. 2022. Žalovaný uvedl, že dávka byla žalobci přiznána od května 2022 rozhodnutím ÚP ze dne 4. 5. 2023, tudíž přede dnem účinnosti zákona č. 407/2023 Sb. Nejednalo se tedy o řízení zahájené a pravomocně

neskončené k 1. 1. 2024. Znění zákona o pomoci v hmotné nouzi účinné od 1. 1. 2024 se vztahovalo na nároky za kalendářní měsíc počínaje lednem 2024. Na základě uvedených skutečností žalovaný navrhl zamítnutí žaloby.

5. Žalobce v replice a v jejím doplnění uvedl, že jeho žaloba je založena na nesprávném výkladu § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi účinného ode dne 28. 12. 2023 učiněného žalovaným. Z obsahu čl. VI zákona č. 407/2023 Sb. účinného ode dne 28. 12. 2023 vyplývá, že se toto přechodné ustanovení vztahuje na všechna řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi, která byla zahájena a nebyla pravomocně skončena přede dnem 28. 12. 2023. Nikoliv typově pouze na řízení zahájená podáním žádosti žadatele o dávku pomoci v hmotné nouzi, jak se vadně domnívá žalovaný, ale též na řízení zahájená z moci úřední o odnětí či snížení, resp. zvýšení nějaké dávky hmotné nouze. Správní úvaha a výklad platného zákona žalovaným jsou tedy nesprávné a žalobci svědčí právo na neredukovaný příspěvek na živobytí za daná období.

IV.

Obsah správního spisu

6. Z obsahu spisového materiálu předloženého žalovaným správním orgánem vyplynuly následující, pro rozhodnutí ve věci samé, podstatné skutečnosti:
7. Žalobce podal dne 9. 5. 2022 žádost o dávku pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na živobytí. Úřad práce rozhodnutím ze dne 11. 8. 2022, č. j. 62556/2022/AAH, žalobci dávku nepřiznal. K žalobcovu odvolání žalovaný rozhodnutím ze dne 19. 12. 2022, č. j. MPSV-2022/221830-911, zrušil rozhodnutí ÚP o nepřiznání dávky. A vrátil věc ÚP k novému projednání. Úřad práce poté vydal rozhodnutí ze dne 4. 5. 2023, č. j. 30219/2023/AAH, jímž žalobci přiznal příspěvek na živobytí ve výši 3 797 Kč měsíčně od měsíce května 2022. Rozhodnutí nabylo právní moci dne 2. 6. 2023.
8. Následně ÚP vydal rozhodnutí o odejmutí příspěvku na živobytí žalobci (č.j. 41145/2023/AAH ze dne 14. 6. 2023 a č.j. 80853/2023/AAH, ze dne 1. 12. 2023), která však nikdy nenabyla právní moci, neboť v prvním případě bylo rozhodnutí zrušeno v rámci odvolacího řízení (č.j. MPSV-2023/213109-911 ze dne 7. 10. 2023) a ve druhém případě bylo v rámci autoremedury Úřadem práce rozhodnuto o poskytování příspěvku na živobytí ve výši 4 620 Kč měsíčně od srpna 2022 (č.j. 10951/2024/AAH ze dne 6. 2. 2024).
9. Z formuláře „*Základního poučení o právech a povinnostech účastníka řízení k dávkám pomoci v hmotné nouzi*“ vyplývá, že žalobce dne 1. 8. 2022 stvrdil svým podpisem na vědomí poučení mj., že nebude-li po šesti měsících pobírání příspěvku na živobytí vykonávat veřejnou službu či se účastnit projektů organizovaných krajskou pobočkou Úřadu práce České republiky, bude částka příspěvku na živobytí snížena na existenční minimum.
10. Dne 16. 2. 2024 zaslal Úřad práce žalobci oznámení o zahájení správního řízení ve věci změny výše příspěvku na živobytí. Žalobce byl příjemcem dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců. Žalobce zároveň neprokázal, že je osobou, u které se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací, osobou s nárokem na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osobou prokazatelně se účastnící na projektech organizovaných krajskou pobočkou Úřadu práce, osobou, která je výdělečně činná, osobou, která je invalidní ve druhém stupni, nebo osobou, která vykonává veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci. Proto byl dán důvod ke snížení

částky živobytí na existenční minimum v souladu s § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi.

11. V reakci na oznámení o zahájení správního řízení zaslal žalobce Úřadu práce vyjádření, v němž uvedl, že se na něj nevztahuje § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, neboť se u žalobce nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3), neboť je osobou, která je uvedena v § 3 odst. 1 písm. a) bodech 1 až 10 zákona o pomoci v hmotné nouzi, kam patří i osoby vedené v evidenci uchazečů o zaměstnání. Spolu s vyjádřením zaslal žalobce potvrzení, že byl veden od 9. 5. 2022 do 27. 10. 2023 v evidenci uchazečů o zaměstnání, a individuální akční plán, který byl vypracován 10. 10. 2022.
12. Dne 7. 3. 2024 vydal ÚP prvostupňové rozhodnutí, jímž žalobci snížil příspěvek na živobytí z 4 620 Kč na 2 980 Kč měsíčně ode dne 1. 11. 2022. ÚP v odůvodnění prvostupňového rozhodnutí uvedl, že žalobce je osobou, která plní podmínky stavu hmotné nouze, neboť není výdělečně činný a je veden v evidenci Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, avšak podmínky pro zvýšení částky živobytí podle § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi neplní, neboť se neúčastní na projektech organizovaných Úřadem práce, pouze má individuální akční plán ke zvýšení možnosti uplatnění uchazeče o zaměstnání na trhu práce a tato aktivita pro zvýšení částky příspěvku na živobytí rozhodná není.
13. Žalobce proti prvostupňovému rozhodnutí podal odvolání, v němž namítal, že mu Úřadem práce nebyla nabídnuta účast na žádných projektech. Proto se na něj § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi nevztahuje, a to na základě bodu 6. téhož ustanovení. Žalobce Úřadu práce vytýkal, že v odůvodnění prvostupňového rozhodnutí není uvedeno, které konkrétní veřejné služby, výdělečné činnosti nebo kterých projektů se žalobce neúčastnil. Proto považoval prvostupňové rozhodnutí za nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů.
14. Žalobcovu odvolání žalovaný napadeným rozhodnutím zamítl a potvrdil prvostupňové rozhodnutí. Žalovaný uvedl, že odvolací námítce spočívající v tvrzení, že se na žalobce nevztahuje § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, a to na základě bodu 6 téhož ustanovení, nelze přisvědčit, neboť ustanovení v tomto znění je účinné od 1. 1. 2024 a platí pro nároky za kalendářní měsíce počínaje od ledna 2024. Právní předpisy působí do budoucna. Bylo na žalobci, který byl příjemcem dávky příspěvku na živobytí od května 2022, aby se podle tehdy účinného § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi ve vlastním zájmu snažil vlastní aktivitou předejít snížení této dávky. O možnosti snížení příspěvku na živobytí po 6 měsících byl žalobce řádně poučen.

V.

Právní posouzení věci soudem

15. Městský soud v Praze přezkoumal dle § 75 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „s. ř. s.“) napadené rozhodnutí a jemu předcházející řízení v mezích žalobcem uplatněných žalobních bodů a vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu. Po zhodnocení uvedených skutečností dospěl soud k závěru, že žaloba není důvodná.
16. Podle § 9 odst. 1 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi *pro účely tohoto zákona se za příjem, není-li dále stanoveno jinak, považuje 100 % ostatních započitatelných příjmů podle zákona o životním a existenčním minimu, s výjimkou příspěvku na živobytí.*

17. Podle § 10 odst. 1 téhož zákona *aktuálním kalendářním měsícem se rozumí v případě podání žádosti o dávku kalendářní měsíc, ve kterém byla podána žádost o dávku, a v průběhu poskytování dávky kalendářní měsíc, pro který je posuzováno splnění podmínek nároku na dávku a stanovuje se výše dávky.*
18. Podle § 10 odst. 3 téhož zákona *rozhodným obdobím, za které se zjišťuje příjem v průběhu poskytování opakující se dávky, je období kalendářního měsíce předcházejícího aktuálnímu kalendářnímu měsíci.*
19. Podle § 10 odst. 6 písm. b) téhož zákona *rozhodným obdobím, za které se zjišťuje plnění ostatních podmínek v průběhu poskytování opakující se dávky, je kalendářní měsíc předcházející aktuálnímu kalendářnímu měsíci, s výjimkou zjišťování odůvodněných nákladů na bydlení, kdy je rozhodným obdobím aktuální kalendářní měsíc.*
20. Podle § 21 odst. 1 téhož zákona *nárok na příspěvek na živobytí má osoba v hmotné nouzi podle § 2 odst. 2 písm. a), jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí posuzovaných osob.*
21. Podle § 23 odst. 1 téhož zákona *výše příspěvku na živobytí činí, není-li dále stanoveno jinak, za kalendářní měsíc rozdíl mezi a) částkou živobytí osoby (§ 24 odst. 1) a příjmem osoby (§ 9 odst. 2), není-li osoba společně posuzována s jinými osobami (§ 2 odst. 1).*
22. Podle § 38 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi *nárok na příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení vzniká dnem splnění podmínek stanovených tímto zákonem.*
23. Podle § 38 odst. 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi *dávka, na kterou vzniká nárok splněním podmínek stanovených tímto zákonem (odstavec 1), náleží osobě od prvního dne kalendářního měsíce, v němž bylo zahájeno řízení o přiznání dávky, pokud v něm osoba zároveň splnila všechny podmínky pro přiznání nároku na dávku, jinak od prvního dne kalendářního měsíce, kdy výše uvedené podmínky splnila.*
24. Podle § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění do 31. 12. 2023 (dále jen „rozhodné znění“) *částka živobytí osoby činí u osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců, částku existenčního minima; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 28 této osobě nenáleží. Toto ustanovení se nevztahuje na osobu, u které se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3), osobu s nárokem na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci, osobu prokazatelně se účastnící na projektech organizovaných krajskou pobočkou Úřadu práce, osobu, která je výdělečně činná, osobu, která je invalidní ve druhém stupni, a osobu, která vykonává veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci.*
25. Podle § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění od 1. 1. 2024, *částka živobytí osoby činí u osoby, která pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců, částku existenčního minima; zvýšení částky živobytí podle § 25 až 28 této osobě nenáleží. Toto ustanovení se nevztahuje na osobu*
 1. *u které se nezkoumá snaha zvýšit si příjem vlastní prací (§ 11 odst. 3),*
 2. *s nárokem na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci,*
 3. *výdělečně činnou, která má z této výdělečné činnosti příjem ve smyslu aktivity podle § 3 odst. 1 písm. a),*
 4. *invalidní ve druhém stupni,*

5. *vykonávající veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin v kalendářním měsíci, nebo osobu, která se prokazatelně účastní na projektech organizovaných prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce, anebo*

6. *které výkon veřejné služby, výdělečná činnost nebo účast na projektech organizovaných prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce nebyly nabídnuty.*

26. Podle přechodného ustanovení v čl. VI zákona č. 407/2023 Sb., *řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi zahájená a pravomocně neskončená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle zákona č. 111/2006 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.*
27. Žalobce namítal nesprávný výklad § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi.
28. Soud nejprve uvádí, že zákon o pomoci v hmotné nouzi váže výši částky živobytí na vybrané osobní charakteristiky žadatelů. U osob, které pobírají příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců, a nespádají do privilegovaných skupin, což je i případ žalobce, zákon vyžaduje jisté vlastní úsilí směřující ke zlepšení jejich sociální situace. V případě, že toto úsilí nevyvíjí, sníží se jim částka živobytí na úroveň existenčního minima. Zákon o pomoci v hmotné nouzi je nastaven tak, že osoby dlouhodobě odkázané na dávkový systém motivuje k samostatné aktivitě, a to právě víceúrovňovým odstupňováním výše příspěvku na živobytí. Stát objektivně neaktivním osobám do budoucna garantuje již pouze dávku ve výši existenčního minima. Práceschopným osobám, které bez dobrého důvodu nevykonávají veřejnou službu, aktivně neusilují o zvýšení své kvalifikace ani nejsou pracovně aktivní, zákon tedy garantuje jen nárok na příspěvek na živobytí ve výši existenčního minima. To znamená, že i v případě, kdy osoba nesplní žádnou z podmínek podle § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, neztrácí nárok na dávku, ale dávka je jí pouze snížena (rozsudky NSS ze dne 7. 10. 2021, č. j. 4 Ads 77/2021-25, ze dne 28. 4. 2022, č. j. 6 Ads 367/2020-29, a ze dne 13. 7. 2022, č. j. 6 Ads 298/2021-38, č. 4375/2022 Sb. NSS).
29. Žalobce výše uvedené principy v žalobě nerozporoval, ale dovolával se nepravé retroaktivity v souvislosti s přechodným ustanovením čl. VI zákona č. 407/2023 Sb., kterým byl novelizován § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi. Tato novelizace spočívala v tom, že byl rozšířen okruh osob, které pobírají příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců a pro které by jinak částka živobytí osoby činila částku existenčního minima, o osoby, kterým *výkon veřejné služby, výdělečná činnost nebo účast na projektech organizovaných prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce nebyly nabídnuty* [srov. § 24 odst. 1 písm. f) bod 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění od 1. 1. 2024].
30. Než se soud přistoupí k posouzení této žalobní námítky, tak považuje za nutné upozornit žalobce, že žalovaný ve svém vyjádření k podané žalobě, ani v napadeném rozhodnutí, ohledně stanovení účinnosti předmětné novelizace nepochybil, na což žalobce upozorňoval ve své replice. Je pravdou, že zákon č. 407/2023 Sb. nabyl účinnosti jako celek účinnosti dne 28. 12. 2023, nicméně s určitými výjimkami, které obsahuje jeho čl. XIV. Pod bodem a) je zde výslovně stanoveno, že čl. V bod 2 až 14 a 19 nabývají účinnosti dnem 1. 1. 2024. Novelizace zákona o pomoci v hmotné nouzi je upravena právě v čl. V zákona č. 407/2023 Sb., novelizace § 24 odst. 1 písm. f) tohoto zákona je pak v bodě 8. tohoto článku. Je tak nepochybné, že tato změna zákona o hmotné nouzi nabyla skutečně účinnosti až dne 1. 1. 2024. Žalovaný v tomto ohledu tedy dle soudu nepochybil.
31. Pokud jde o žalobcem namítanou retroaktivitu, soud uvádí, že Ústavní soud opakovaně judikoval (srov. např. věci vedené pod sp. zn. Pl. ÚS 3/94 či sp. zn. I. ÚS 662/03), že právní věda rozeznává tzv. retroaktivitu pravou a retroaktivitu nepravou. Prává retroaktivita

zahrnuje případy, kdy právní norma reglementuje i vznik právního vztahu a nároky z něho vzešlé před její účinností. V obecné teorii práva je dlouhodobě zakotven právní závěr o nepřipustnosti tzv. pravé zpětné účinnosti právní úpravy. Pravá zpětná účinnost by znamenala zásadní porušení principu právní jistoty v právních vztazích tím, že by na právní vztahy, které vznikly před účinností příslušného právního předpisu a na skutečnosti v těchto právních vztazích nastalé v době před účinností příslušného právního předpisu, připustila aplikaci tohoto nového právního předpisu. Novou právní úpravou by tak bylo zasahováno zpětně do minulosti a právní posouzení v minulosti existujících právních vztahů i skutečností tehdy vzniklých by se po účinnosti nové právní úpravy měnilo. V této souvislosti je ovšem nutno odlišovat od pravé retroaktivity retroaktivitu nepravou. Nepravá retroaktivita spočívá v tom, že právní vztahy hmotného i procesního práva, které vznikly za platnosti práva starého, se spravují zásadně tímto právem, a to až do doby účinnosti práva nového; po jeho účinnosti se však řídí právem novým. Tato zásada však platí jen potud, pokud ostatní závěrečná ustanovení právní normy nestanoví se zřetelem na zvláštnosti některých právních vztahů něco jiného. Jestliže tedy přechodné ustanovení nepamatuje na specifické řešení určité dílčí konkrétní situace, pak je na místě dospět k závěru, že nová právní úprava ode dne své účinnosti do budoucna upravuje i právní vztahy a jednotlivé skutečnosti, které sice vznikly v minulosti, ale existují dále. Retroaktivita nepravá je tedy v právní teorii i praxi považována za přijatelnou (srov. např. sp. zn. Pl. ÚS 24/98).

32. V judikatuře správních soudů lze vysledovat zcela patrnou tendenci vykládat otázku retroaktivity právní úpravy striktněji v oblasti hmotného práva, a naopak volněji v oblasti práva procesního. V procesních otázkách se soudy obvykle přiklání k tomu, že chybí-li v zákoně potřebná přechodná ustanovení, uplatní se jako výchozí princip nepravá retroaktivita (srov. rozsudky NSS ze dne 25. 7. 2007, č. j. 1 Azs 55/2006-60, č. 1349/2007 Sb. NSS, ze dne 25. 3. 2009, č. j. 2 As 83/2008-124, ze dne 31. 12. 2009, č. j. Komp 6/2009-35, č. 2021/2010 Sb. NSS, či usnesení zvláštního senátu pro rozhodování některých kompetenčních sporů soudu ze dne 24. 11. 2004, č. j. Konf 3/2003-18, č. 485/2005 Sb. NSS). Tento přístup potvrzuje i Ústavní soud (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2989/16). Z usnesení NSS ze dne 13. 5. 2003, č. j. 6 Ads 23/2003-12 vyplývá, že při jakémkoliv výkladu procesních ustanovení je vždy potřeba dávat pozor, aby provedený výklad nebyl na újmu procesním právům, zejména aby nezkrátil účastníka na právu na přístup k soudu. Naopak v hmotném právu lze vysledovat tendenci ke striktnějšímu výkladu, kdy při nejasnosti či nedostatku výslovné právní úpravy vycházejí soudy z toho, že zákony mohou působit výhradně jen prospektivně a nepřipustná je tedy jakákoliv (i nepravá) retroaktivita (srov. rozsudky NSS ze dne 21. prosince 2006, č. j. 7 Afs 151/2006-67, č. 1524/2008 Sb. NSS, či ze dne 9. 7. 2009, č. j. 7 As 17/2009-61, č. 2408/2011 Sb. NSS).
33. Základem jakéhokoliv výkladu časové účinnosti zákona, o který jde i v nyní projednávaném případě, musí být výslovně projevená vůle zákonodárce. Ten má poměrně velkou volnost úvahy a může tak například zavést nepravou retroaktivitu i v hmotném právu (srov. rozsudek NSS ze dne 12. ledna 2011, č. j. 9 As 72/2010-152). V nyní posuzovaném případě však zákonodárce naopak výslovně projevil vůli, aby řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi zahájená a pravomocně neskončená přede dnem nabytí účinnosti zákona č. 407/2023 Sb. byla dokončena podle zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti zákona č. 407/2023 Sb. Zákonodárce tedy výslovně upravil vztah nové a staré právní úpravy v toliko procesní rovině, o čemž svědčí užití slova „řízení“ v předmětném přechodném ustanovení.

34. Přechodné ustanovení pro oblast hmotného práva, tj. podmínky pro vznik nároku na příspěvek na živobytí, resp. pro určení výše této dávky, zákonodárce do zákona č. 407/2023 Sb. nevložil. Jak bylo již konstatováno výše, tak v oblasti hmotného práva soudy přistupují ke striktnějšímu výkladu v tom smyslu, že zákony mohou působit výhradně jen do budoucnosti, a proto ani nepravou retroaktivitu nepřipouštějí. Zdejší soud neshledal žádného důvodu se od tohoto přístupu v projednávané věci odchýlit.
35. Dle soudu se tak lze ztotožnit se stručným, ale výstižným závěrem žalovaného obsaženým v napadeném rozhodnutí, že znění § 24 odst. 1 písm. f) od 1. 1. 2024 „*platí pro nároky za kalendářní měsíce počínaje od ledna 2024.*“
36. Nárok na příspěvek na živobytí vznikl žalobci dnem, kdy splnil podmínky stanovené zákonem o pomoci v hmotné nouzi. Samotná dávka mu náležela od 1. 5. 2022, tedy od prvního dne kalendářního měsíce, v němž bylo zahájeno řízení o přiznání dávky a v němž žalobce zároveň splnil všechny podmínky pro přiznání nároku na dávku. Žalobci byla dávka pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí přiznána od května 2022 rozhodnutím Úřadu práce ze dne 4. 5. 2023, č. j. 30219/2023/AAH, které nabylo právní moci dne 2. 6. 2023. Přestože řízení o snížení příspěvku bylo zahájeno a pravomocně skončeno již po účinnosti novely provedené zákonem č. 407/2023 Sb., hmotněprávní základ nároku byl dán již v roce 2022 a všechny rozhodné právní skutečnosti, včetně podmínky pro snížení příspěvku po šesti měsících, tedy od listopadu 2022, nastaly již v tomto roce. Jelikož žalobcem odkazované přechodné ustanovení dopadá toliko na procesní stránku věci, přičemž samotných hmotněprávních podmínek pro vznik nároku a pro určení jeho výše se netýká, má soud za to, žalovaný postupoval správně, pokud na danou věc aplikoval § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi ve znění účinném do 31. 12. 2023.
37. Jelikož žalobcem odkazované přechodné ustanovení dopadá toliko na procesní stránku věci, přičemž samotných hmotněprávních podmínek pro vznik nároku a pro určení jeho výše se netýká, tak je dle soudu zcela nepodstatné, zda je za okamžik zahájení řízení bráno podání prvotní žádosti o příspěvek na živobytí ze dne 9. 5. 2022, na kterou navázalo vydání prvního rozhodnutí správního orgánu I. stupně, v němž byla stanovena výše této dávky, nebo zahájení řízení o snížení příspěvku na živobytí od listopadu 2023, ke kterému došlo až v roce 2024. Za zcela nepodstatné pak soud považuje i poukaz žalobce na to, že předmětné přechodné ustanovení nerozlišuje, zda se jedná o řízení zahájené na základě žádosti či zahájené správním orgánem z moci úřední. Nerozhodné je i datum faktické výplaty přiznané dávky.
38. Hmotněprávní podmínky je totiž i po přijetí nové právní úpravy, pokud změnový zákon neobsahuje hmotněprávní přechodné ustanovení, třeba i nadále posuzovat ve vztahu k období, ke kterému se předmětná dávka váže, jak vyplývá z § 10 odst. 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi ve vztahu k příjmu osoby a z § 10 odst. 6 ve vztahu k plnění ostatních podmínek, kam nepochybně spadá mimo jiné i posouzení toho, zda se na dotčenou osobu, která pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 kalendářních měsíců, nevztahuje některá z výjimek dle § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi, která by zvrátila závěr, že u této osoby činí částka živobytí částku existenčního minima.
39. Tento závěr soudu má svou logiku i v tom, že v rozhodné době pro určení výše příspěvku na živobytí od měsíce května 2022, tj. v dubnu 2022, nebyl úřad práce povinen žalobci nabídnout výkon veřejné služby, výdělečnou činnost nebo účast na projektech organizovaných prostřednictvím krajské pobočky Úřadu práce, neboť § 24 odst. 1 písm. f)

bodů 6 zákona o pomoci v hmotné nouzi v této rozhodné době vůbec nebylo platné a účinné (účinnost tohoto ustanovení nastala až ke dni 1. 1. 2024) a úprava účinná do 31. 12. 2023 neobsahovala pravidlo obdobné tomuto pravidlu. Rovněž by bylo nelogické, aby správní orgán I. stupně příjem osoby posuzoval za kalendářní měsíc předcházející (zde za duben 2022) měsíci, pro který je posuzováno splnění podmínek nároku na dávku (zde pro květen 2022), přičemž žalobce tento postup správního orgánu I. stupně nijak nerozporoval, ale další podmínky, tedy i ty obsažené v § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi by posuzoval až v době, kdy by o nároku vedl řízení.

40. Z těchto důvodů soud neshledal důvodnou argumentaci žalobce, že pro aplikaci § 24 odst. 1 písm. f) zákona o pomoci v hmotné nouzi není rozhodná doba, za kterou se dávka v hmotné nouzi pobírá, ale kdy se o ní koná řízení. A dospěl k závěru, že žalovaný aplikoval na případ žalobce správné znění zákona o pomoci v hmotné nouzi.

VI.

Závěr a náklady řízení

41. S ohledem na výše uvedené závěry soud neshledal žalobu důvodnou, a proto ji dle § 78 odst. 7 s.ř.s. zamítl.
42. Výrok o nákladech řízení je odůvodněn ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s., když žalobce ve věci úspěch neměl a žalovanému žádné prokazatelné náklady řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, 657 40 Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 26. ledna 2026

JUDr. Dana Černá
samosoudkyně